

ОНОМАТОЛОШКИ ПРИЛОЗИ
XXVII

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
CLASSE DE LANGUE ET DE LITTERATURE
COMMISSION POUR L'ONOMASTIQUE

CONTRIBUTIONS
ONOMATOLOGIQUES

XXVII

Présenté à la VIIIème séance de la Classe de langue et de littérature, le 25 décembre 2020,
à la base des rapports d'Aleksandar Loma, membre de l'Académie serbe des sciences et des arts,
de Slobodan Remetić, membre de l'Académie des sciences et des arts de la République Srpska,
et de Jovanka Radić, chercheuse principale à l'Institut de langue serbe

C o m i t é d e r é d a c t i o n

Aleksandar Loma, membre de l'Académie serbe des sciences et des arts, Mato Pižurica, professeur
de l'Université, Jovanka Radić, chercheuse principale à l'Institut de langue serbe de l'Académie
(secrétaire de la rédaction) et Slobodan Remetić, membre de l'Académie des sciences et des arts
de la République Srpska

S o u s l a d i r e c t i o n d e
ALEKSANDAR LOMA

B E L G R A D E
2 0 2 0

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
ОДБОР ЗА ОНОМАСТИКУ

ОНОМАТОЛОШКИ
ПРИЛОЗИ
XXVII

Примљено на VIII скупу Одељења језика и књижевности, од 25. децембра 2020. године, на основу реферата Александра Лома, редовног члана САНУ, Слободана Реметића, редовног члана АНУРС, и др Јованке Радић, научног саветника у Институту за српски језик САНУ

Уређивачки одбор
Александар Лома, редовни члан САНУ, проф. др Мато Пижурџица, др Јованка Радић,
научни саветник у Институту за српски језик САНУ (секретар Уређивачког одбора),
и Слободан Реметић, редовни члан АНУРС

Главни уредник
АЛЕКСАНДАР ЛОМА

БЕОГРАД
2020

Издаје:
Српска академија наука и уметности
Лектор: Мирјана Петровић-Савић
Технички уредник: Мирјана Петровић-Савић
Коректор: Мирјана Петровић-Савић
Тираж: 400 примерака

Компјутерска обрада: Давор Палчић
Штампа:
Штампање завршено 2021.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

801.3

ОНОМАТОЛОШКИ прилози = Contributions onomatologiques / главни уредник Александар Лома. – Књ. 1 (1979–). – Београд : Српска академија наука и уметности, 1979– (Београд : _____). – 24 cm

Годишње

ISSN 0351–9171 = Ономатолошки прилози

COMISS.SR-ID 36130

САДРЖАЈ

Расправе и чланци

АЛЕКСАНДАР ЛОМА: Имена састављача Рударског законика деспота Стефана Лазаревића	1
ALEKSANDAR LOMA: Die Namen der Zusammensteller von Despot Stefan Lazarević Berggesetz	30
ЗВЕЗДАНА ПАВЛОВИЋ: Ономастички записи	31
ZVEZDANA PAVLOVIĆ: Three onomastical remarks	47
ЈОВАНКА РАДИЋ: Из ономастике код Срба у Мађарској	49
JOVANKA RADIĆ: About naming practices of the Serbs in Hungary	57

Монографске студије и грађа

РАДОЈКА ЦИЦМИЛ-РЕМЕТИЋ: Антропонимија Пивске планине	61
РАДОЈКА ЦИЦМИЛ-РЕМЕТИЧ: Антропонимия Пивской горы	126
ЈАКША ДИНИЋ: Топонимија града Књажевца	129
JAKŠA DINIĆ: The toponymy of the town of Knjaževac	174
МИЛОШ БОЛИНОВИЋ: Ономастика четири села код Гламоча	175
MILOŠ BOJINović: Names from four villages around Glamoč	213
МИРЈАНА ПЕТРОВИЋ-САВИЋ – ВИКТОР САВИЋ: Ономастика једног села у Подгорини (Остружањ)	215
MIRJANA PETROVIĆ-SAVIĆ – VIKTOR SAVIĆ: Proper names from a village in Podgorina	241

Осврти и прикази

Silvo Torkar: <i>Zgodovinska antroponimija in toponimija vzhodne Tolminske</i> , Ljubljana 2020. (А. ЛОМА).	245
Митра Рељић: <i>Српска гробља на Косову и Мейхохији: унишћена сјоменичка и језичка башишина</i> , Нови Сад 2020. (М. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	251

Индекс аутора	255
-------------------------	-----

РАСПРАВЕ И ЧЛАНЦИ

ЈОВАНКА РАДИЋ

ИЗ ОНОМАСТИКЕ КОД СРБА У МАЂАРСКОЈ¹

Сажетак: У раду се, у основним цртама, даје преглед стања ономастичких истраживања код Срба у Мађарској. Посебна се пажња поклања упливу мађарског модела изражавања идентитета удате жене, присутног у латиничним натписима на споменицима са сентандрејског Саборног гробља (тип *Básits Dobrimirné* : *Básits* /Башић/ *Dobrimir*). Та појава се узима и као илустрација могућих перспектива истраживања ономастичке грађе формиране у садејству два генетски разнородна и типолошки различита језичка система.

Кључне речи: Срби у Мађарској, српски језик, антропонимија, именска формула, име по мужу, билингвизам.

1. У оквиру досадашњих лингвистичких истраживања говора Срба у Мађарској није било институционално организованог рада у области ономастике. Ипак, лингвистички часописи у Србији донели су неколико прилога са српском ономастичком грађом из Мађарске, већином из насеља у околини Будимпеште.

1.1. Први прилог се појавио 1974. године и тиче се топонимије Медине и 6 насеља из околине Будимпеште (Бата, Чобанац, Калаз, Ловра, Помаз, Сентандреја), с обележеним изговорним ликом и основним информацијама о именованим локалитетима (Петровић 1974). Попис микротопонима села Ловре (без акцента и без информација о именованим локалитетима) доноси се и у лексичкој збирци Јулијане Мијатовић (*Прилог њознавању лексике српских говора у Мађарској*, Мијатовић 1983). Микротопонимији Сентандреје и четири насеља у околини Будимпеште (Калаз, Помаз, Чип и Чобанац) посвећена су два рада Димитрија Е. Стефановића, под насловима *Из микротопонимије*

¹ Први део рада писан је у склопу припреме излагања на тему „Стање и перспективе ономастичких истраживања код Срба у Мађарској“ (Научни скуп „Српски језик у Мађарској: стање и перспективе лингвистичких истраживања“. Будимпешта : Српски институт – Будимпешта, Институт за српски језик САНУ, Српска самоуправа у Будимпешти, 2012, 8). У другом делу рада пажњу усмеравамо на један од начина кодирања идентитета удате жене, изражен граматичким средствима мађарског језика и усклађен с мађарским обичајним нормама.

Сенћандреје (СТЕФАНОВИЋ 1985) и *Из микројойонимије насеља са српским живљем у околини Будимјешће* (СТЕФАНОВИЋ 1993). Исти аутор је обрадио и топонимију села Чип (*Из микројойонимије Чийа*, СТЕФАНОВИЋ 2003). У прилогу *Из микројойонимије насеља са српским живљем у околини Будимјешће* се, поред топонима прикупљених у теренским истраживањима, доносе и топоними из штампаног мађарског извора, бележени у периоду 1864–1865. године. Лингвистичка анализа указује на то да је топонимија тих насеља „настајала и развијала се у чисто српској средини“ (177), али и да је неретко захваћена хибридизацијом, тј. променама насталим под утицајем све претежнијег коришћења мађарским језиком (нпр. замена старијег *Појовица* новим *Појови холџови*), односно, променама које долазе као последица живота српских топонима у мађарским устима (нпр. *Хеђеш / Цајзберг*, с прозирним другим делом – *брег* ‘острво’ и непрозирним нам првим, вероватно у вези са „*sziget* мађ. острво“, 177). Сви ови радови показују да лингвистичка обрада топонима с ових простора налаже добро владање мађарским језиком, што је својствено двојезичним Србима из Мађарске, али је, на жалост, и проблем који је већини истраживача из матице тешко премостив.

1.2. У Прилозима проучавању језика објављен је и рад *Пајронимија неких српских насеља у Мађарској* Наталије Петровић (1976), са списковима личних имена, презимена, и личних и породичних надимака сачињеним на основу два различита извора: поред грађе из савремених усмених извора, у спискове су укључена имена и презимена из матичних књига неколико српских цркава, уписивана од средине XVII до друге деценије XX века. Добар модел представљања и обраде српских историјских споменика с простора Мађарске садржан је у раду *Ејшиафи у српским црквама и њорџама у Сенћандреји* Димитрија Е. Стефановића (Сентандрејски зборник САНУ, 1, Београд 1987), који је, као изузетно вредан допринос историји Сентандреје, историји српског језика и ономастици, прештампан у књизи *Саборно гробље у Сенћандреји* (в. т. 2).

1.3. Као ономастичка грађа стоје и други помени места и спискови лица доношени у оквиру истраживања различитих усмерења. Бројни су и значајни радови Ивана Јакшића, који садрже спискове Срба по насељима (публиковани углавном у Србији), Димитрија Е. Стефановића, различитим пригодама објављивани већином у Мађарској (*Сјисак њриложника за њодизање цркве св. Димитрија из 1740. године; О именованову Ловрана у 18. веку*, Српске народне новине, и др.). Вредну антропонимијску и топонимијску грађу садрже и књиге Павла Софрића (уп. запажање да његова књига *Моменићи из њрошлосџи и садашњосџи Сенћандреје*, штампана давне 1903. године, „до данас представља најопширније дело о историји Срба у Сентандреји“, СТЕФАНОВИЋ 1985: 185) и Александра Терзића. За ономастику код Срба у Мађарској важни су и сви други објављени текстови о Србима у Мађарској, било да доносе

имена лица и називе насеља у којима Срби живе или су живели, било да указују на постојање писаних извора с антропонимијском грађом. У том су смислу посебно драгоцени бројни прилози објављени у свескама часописа *Етнографија Срба у Мађарској*, који је, као издање Мађарског етнографског друштва у Будимпешти, Самоуправе Срба у Мађарској и Српске самоуправе у Будимпешти, покренут 90-их година XX века.

1.4. Указујемо, најзад, и на то да су основни ономастички подаци из усмених извора прикупљани у склопу дијалектолошких истраживања („Упитник за Српскохрватски / Хрватскосрпски дијалектолошки атлас“ Међуакадемијског одбора за дијалектолошке атласе), на пунктовима одабраним тако да покривају безмало све области у којима има српских насеља: Медина (у толнанској жупанији), Мохач и Липова (у Барањи), Чобанац, Помаз, Тукуља, Ловра (српска, односно „рацка“ насеља у околини Будимпеште), Деска (Банат) и Батања (Поморишје). Очувано је и једно српско насеље у мађарском делу Бачке (село Сантово, недалеко од Сомбора), које није обухваћено поменутиим дијалекатским, те ни основним ономастичким истраживањем. Сва наведена насеља, укључујући и Сантово, дијалекатски су обрађена у студији *Говори Срба у Мађарској* Предрага Степановића (в. СТЕПАНОВИЋ 2000).

2. По изразито високом степену документованости издваја се антропонимијска грађа из Сентандреје, донесена у монументалној студији под насловом *Саборно гробље у Сентандреји*, коју су приредили сарадници Института за српски језик САНУ (Вуловић и др. 2012). Поред тога што чувају антропониме, натписи на надгробним споменицима верно документују и процес повлачења српског језика условљен постепеном асимилацијом Срба, при чему се постепено губљење самостојности сентандрејских Срба и њиховог српског језика показује кроз прелазак на латиничко писмо (у мађарској ортографији), што је, не тако ретко, праћено и коришћењем мађарских антропонимијских образаца.

2.1. Реч је, наиме, о упливу код Мађара традиционалног начина персоналне идентификације удате жене, присутан искључиво у натписима исписаним латиницом. У питању је двочлана именска формула чији би други део могао бити упоредив с назвањима типа *Бошковица* у српском језику (‘Бошкова невеста / супруга’), која су као искључиво колоквијалне формације и данас позната појединим нашим дијалектима. То што може бити упоредив не значи, међутим, и да је сличан, јер се у српском језику такви називи не користе у формалној персоналној идентификацији, тј. српски језик не даје могућност да се одређена жена-супруга (нпр. супруга дотичног Милутина Јанковића) идентификује као **Јанковић Милутиновица*, што је модел који би, формално посматрано, могао одговарати мађарском *Jankovits Milutinné*.

Таквом више пута посведоченом двочланом именском формулом изражаван је идентитет удатих жена упокојених током XX века (нпр. 1912, 1915, 1938, 1966, 1990. итд.). Формулу чини удадбено презиме (= мужевљево презиме) и удадбено лично име (ЛИ) – формација сачињена од мужевљевог ЛИ и мађарског суфикса *-né* (*Jankovits Milutinné* : Јанковић Милутин). Судаћи по статусу те формуле (формалност и доживотна трајност), она би могла потицати из некад владајуће обичајне норме која је налагала да жена с удајом престане носити не само девојачко презиме (које замени мужевљевим), већ и девојачко ЛИ (добије ново ЛИ као удадбено, изведено од мужевљевог ЛИ суфиксом *-ne*).² Таква се формула бележи на многим надгробним споменицима с латиничким натписима, при чему српско етничко порекло супружника одаје не само гробље на коме су сахрањени, већ и презиме (изведеница са суфиксом *-uћ*, *-ски* или и др.), неретко и српско (словенско) народно ЛИ у основи презимена или и ЛИ по мужу:

Básits Dobrimirné 1911–1966 (147, исписано испод *Básits Dobrimir* [Башић Добримир] 1906–1965; у регистру наведено и као „Dobrimirovica“, 485),

Básits Andrásné 1958–1990 (147),

Boskovits Gaborné 1866–1938 (372, исписано испод *Boskovits Gabor* 1864–1934),

Jankovits Milutinné (50, у регистру наведено и као „Milutinovica“, 485),

Mudrinszki Arzénné 1866–1945 (151, исписано испод *Mudrinszki Arzén* 1864–1928), али и

Ignác // Andrásne Lybojevics Anna 1891–1967 (446), итд.

Део тавих образовања у основи има мађарско (/ мађарским правописом исписано) мушко ЛИ (в. Ђинђић–Радоњић 2015: 387), што може указивати

² Код Мађара се све до средине XX века одржавала обичајна пракса да жена с удајом добије номинално сасвим нов идентитет (званично, при упису у књигу венчаних), што подразумева одбацивање не само родног презимена већ и крштеног ЛИ: поред тога што би узела мужевљево презиме, жена би тада добила и до краја живота носила и удадбено ЛИ, изведено суфиксом *-né* од мужевљевог ЛИ. У хунгаристици се сматра да то *-né* стоји у вези с именицом *nő* (‘жена’) и да је све до XVI века живело као њена варијанта (*nő / né*), која је с мушким ЛИ и персоналним апелативима градила сложену реч (*Balázsne, Antosne; biróné, tanítóné*), да би потом почело губити свој значењски потенцијал и претворило се у суфикс с посесивном вредношћу. Отуд се и комбинације типа *Kis János + né* → *Kis Jánosné* (‘супруга (мађ. *nője, neje*) Киш Јаноша’) у хунгаристици тумаче као изведенице (Fercsik 2010). Ипак, сталност и званичан карактер тако твореног ЛИ удате жене указује на могућност да је то *-né* отпочетка било битно различито од *nő* (бар у функционалном смислу) и да његова функција није била посесивна, већ примарно магијска – да делује како би упарена ЛИ типа *János* (мушко) и *Jánosné* (женско) снагом своје „семантичке“ једнакости утицала на то да муж и жена у браку наступају као једно (уп. антички мит о андрогинима, али и смисао упаривања ЛИ типа *Јован* и *Јованка* у српском фолклору).

или на мешовит брак (Српкиња удата за Мађара: уп. на једној плочи исписано „*Csippe József // 1882–1952 // Csippe Józsefné // szül[etett]. Bäsits Lubica* [‘рођ. Башић Љубица’] // 1884–1915“, стр. 83), или на поодмакао процес замене језика (уп. *Kabásevits Oreszt 1860–1923, Kabásevits Oresztné 1863–1912, 407*).

2.2. Посебно је занимљив споменик на коме је основни текст на српском језику исписан финим ћириличким словима, где је идентитет упокојене женске особе изражен личним именом и презименима (удадбено и девојачко, родно):

„ОВДЕ ПОЧИВА // ТЕОФАНИЈА МАРГАРИТОВИЋ рођ. ПЕТРОВИЋ // 1831–1907 // ВЕЧАН СПОМЕН“.

У посебном је пољу дат идентитет особе која подиже споменик, исписан латиницом и изражен само по мужу: *Kristanits Haritonné* – на традиционални мађарски начин (/ мађарским језиком). Овде, дакле, све упућује на то да је дотична *Kristanits Haritonné* (‘Харитона Крстанића супруга’), вероватно кћи упокојене Теофаније, такође удата у породицу српског порекла, али већ помађарену (у лингвистичком смислу, не нужно и у националном).

Подвлачимо да у надгробним натписима исписаним ћирилицом нема потврда типа **Габорне* (: Габор), као што нема ни потврда типа **Габоровица*, што може указивати на то да су двојезични сентандрејски Срби знали да је мађарско *Haritonné* непреводиво на српски језик, односно, да је незамењиво могућим српским **Хариџоновица*, које би, притом, њиховом говору могло бити и несвојствено (уп. у речнику *Haritonovica*, исконструисано, свакако, од стране приређивача, 485; в. Ђинђић–Радоњић 2015: 387).

2.3. Занимљив је и натпис у коме је латиничким писмом и мађарским правописом (и језиком) идентитет упокојене жене изражен на два начина: на мађарски начин – као „*Csippe Józsefné*“, и на начин ближи српском – као „*szül(etett). Bäsits Lubica*“ (в. т. 2.1).³ Тај се пример не може разумети друкчије

³ Година смрти упокојене особе (1915) искључује могућност да би тај начин изражавања идентитета удате жене могао бити повезан с променама које су у Мађарској уследиле од 1953, а нарочито од 1974. године, када је женама дата слобода избора између више могућих модела, укључујући и могућност задржавања девојачког имена и презимена. Примера ради, ако би у брак ступили Nagy Mária и Kis János, Марија је могла остати *Nagy Mária* или се определити да буде идентификована као *Kis Jánosné* (традиционални модел), *Kis Jánosné Mária*, *Kis Jánosné Nagy Mária*, потом и *Kisné* (уп. српско *Петровићка*) *Nagy Mária*, односно, *Kis Mária* (в. Feresik 2010). И међу натписима са Саборног гробља има оних који сведоче о тенденцији узимања страног („савременог“) модела, неосетљивог на брачни статус жене, те и несвојственог не само мађарским, већ и српским традиционалним нормама. Наиме, основни ћирилички натпис на једној каменој спомен плочи (фотографија на стр. 119) казује да су ту сахрањени „Корнел Маргаритовић, парох калашки“ /1880–1914/, „Емил Торбица“ /1887–1951/ и „Јелена Маргаритовић рођ. Торбица“, Срби чија се непомућена национална припадност огледа и у писму, и у језику, и у начину изражавања идентитета удате жене. У исту гробницу су сахрањени

до као израз свести о постојању два различита погледа на свет, кодирана у оквирима два типолошки различита језичка система. Мирење та два система није могло бити постигнуто тако што би традиционални мађ. модел *Csippe Józsefné* (: *Csippe József*) био замењен традиционалним српским моделом типа **Csippe Lubica* (мужевљево, тј. удадбено презиме + крштено ЛИ), већ само тако што би спецификованом мађарском начину кодирања идентитета удате жене био придодат неспецификован израз личног идентитета – у форми родног презимена и крштеног ЛИ (*szül. Bäsits Lubica* – ‘рођ. Башић Љубица’).

Српски дијалекти који познају назвања типа *Гојковица* говоре да су она за нас смислена само онда кад се мужевљево ЛИ (без презимена) узима као потпун израз персоналног идентитета (‘„овај“ /дотични наш/ Петар’, а не и ‘„тај“ или „онај“ Петар Петровић’). Једна од битних разлика између образовања са српским *-ица* (*Милутиин-ов-ица*) и мађарским *-né* (*Milutin-né*) мора бити садржана и у томе што српско *-ица* прати средство које назначавља посесију, те и омогућава да формације тога типа буду везане за ентитете битно различите природе (нпр. *Митр-ов-ица* – ‘супруга дотичног Митра’ / ‘њива – названа по дотичном Митру, лицу које ју је поседовало или обрађивало’ / ‘насеље – названо по цркви посвећеној св. Димитрију’). Устаљеност те суфиксне комбинације и смисла таквих изведеница могла је утицати на то да се и само *-ица* уз антропонимске основе узима као израз посесивности, односно, потицања или посвећености (уп. пређашње *учиџељица* ‘учитељевица, супруга дотичног учитеља’, али и *Шћејаница, Лазарица, лазарица, ћирилица* и др., в. Радић 2014).

О битно различитим вредностима мађарског *-né* и српског *-ица* сведочи и могућност да се то *-né* придода презимену (*Kisné* : *Kis*, в. фус. 3),⁴ што

брат и сестра из наредног поколења Маргаритовића са супружницима, чија су имена уклесана на две мермерне плочице налепљене на дно основне камене плоче. Писмо и језик тих натписа симболизује националну припадност и међусобну повезаност преминулих особа: (1) „др. Евгеније Маргаритовић“ (1913–1980) // „неје. Benedek Ildikó“ (1924–1999), (2) „dr. Tarnóczy Geörgy“ (1917–1994) // „супр. Олга Маргаритовић“ (1918–2004). Ту је, дакле, улога супруге назначена аналитички, без имплицитних изражајних средстава каква су замена девојачког презимена мужевљевим (српски модел), односно, замена девојачког ЛИ удадбеним (мађарски модел). Уз јасно изражену свест о равноправном положају жене и мушкарца (удата жена, као и мушкарац, задржава своје родно презиме и крштено ЛИ), сугерисано је и поштовање националних посебности супружника.

⁴ И сама та могућност говори да суфикс *-né* ни уз ЛИ не може долазити као израз посесивности, већ би у језику који не разликује род значити ‘женско’ (-ø : *-né*; *Kis* : *Kisné*, в. фус. 3), што би могло бити препознато као још једна додирна тачка са српским *-ка* (уп. *Петровићка* као колоквијални назив за удату или неудату женску особу чије је презиме *Петровић* – ‘женско с презименом Петровић’). Поред тога, једино је *-ка* у српском именослову искључиво ‘женски’ суфикс (*Милка, Миланка, Радојка*), док нпр. *-ица* поред женских ЛИ (*Радица, Милица*) твори и мушка (*Радојица, Милојица, Томица*), односно, мушка или женска ЛИ (*Добрица*).

српском *-ица* може бити својствено само уколико се презиме користи као лични надимак, тј. не напореда с ЛИ, већ као замена за ЛИ (нпр. *Петровићевица* ‘жена дотичног Петровића’). Стога ни могуће *Јосифовица* не може подразумевати ишта друго до ‘„ова“ /референцијално одређена/ жена као супруга „овог“ /персонално одређеног/ Јосифа’, те се никако не би могло узети као израз идентитета преминуле жене-супруге. По природи ствари, израз идентитета преминуле особе не може подразумевати референцијалну, већ само персоналну одређеност: преминула особа може живети само у сећању – као ‘„она“ *Csippe Józsefné* (szül. Bási Lubica)’, не и у стварности – као ‘„ова“ *Јосифовица* /супруга дотичног Јосифа/’.

Уколико се и десило да је у српском народу нека жена свој век проживела и на онај свет отишла с именом по мужу, то је морало подразумевати (1) да је прерано и трагично преминула,⁵ (2) да је трајно остала у мужевљевој сенци (без сопственог идентитета изграђеног у мужевљевом дому), или, (3) да је нека животна околност учинила да јој име по мужу постане надимак.

Све, дакле, говори да српско *Добриминовица* не одговара мађарској форми *Dobrimirné* (удадбено ЛИ творено мађ. суфиксом *-né* од мужевљевог ЛИ *Добримир*) ни на структурном, ни на функционалном плану. Као творбена (некад можда и функционална) паралела мађарским паровима ЛИ типа *József – Józsefné* могу бити препозната српска ЛИ типа *Стиојан – Стиојанка* и *Милко – Милка*, заснована на односу *-ø / -ко : -ка* који у српском именослову увек подразумева разлику (или и однос) ‘мушко’ : ‘женско’. Сама по себи, та паралела указује на могућност да су мађарске формације типа *Józsefné* (: *József*) образоване по моделу словенских ЛИ типа *Миланка* (: *Милан/ко/*), тј. под утицајем словенског супстрата на данас мађарском тлу. Но, то је већ проблем који налаже битно дубље и шире увиде.

*

Иако су многа српска насеља у Мађарској остала ономастички неиспитана, овде изведена анализа једног сасвим периферног детаља уоченог у натписима на надгробним споменицима говори да би било корисно отпочети с научном обрадом доступне ономастичке грађе, јер би се тек тако

⁵ Врло добру илустрацију обичајно-лингвистичких норми и изворног статуса имена по мужу у српском језику чува епска песма Зидање Скадра (Караџић 1845: 75 – 80). Наиме, од три јетрве само се она најмлађа, која „има чедо у колевци // врло младо, од месеца дана“, назива и ословљава именом по мужу Гојку – *Гојковица*. Ту ни њена трагична судбина није одређена случајем (случај је хтео да у темеље града буде узидана „госпођа краљица“), већ управо тиме што „танана невеста“ у новом дому, у датом периоду свога живота, није била ништа друго до „млада Гојковица“. Иако су и обе старије („мало постарије“) јетрве остале безимене („госпођа краљице“ и „љуба Угљешина“), из свега је јасно да су се оне већ биле одомаћиле и осећале као свој на своме – више нису биле „невесте“, стекле су сопствену сигурност и извесну самосталност и престале носити име по мужу (**Вукашиновица*, **Угљешиница*).

могао стећи увид у различите аспекте вредности ономастичке грађе формиране на том билингвном простору, у садејству два генетски разнородна и типолошки различита језичка система. Корисно би, наравно, било отпочети и са систематизацијом оног што је расуто по различитим штампаним изворима (нпр. у часопису *Етнoгpафија Срба у Мађарској*). Тако би се могла стећи представа о степену искористивости већ прикупљене грађе у историјским, етнолошко-антрополошким, лингвистичким и културолошким истраживањима, али и о методологији истраживања и детаљима за којима би ваљало трагати у будућим теренским ономастичким истраживањима, као и свим другим испитивањима језика и обичаја Срба у Мађарској.

Литература:

- Бачко, Александар. *Из прошлости сентандрејских породица*, Зборник за српску етнографију и историју, књ. 3, Београд 2009.
- Вуловић, Наташа, Владан Јовановић, Данијела Радоњић, Димитрије Е. Стефановић. *Саборно гробље у Сентандреји. Прошлост и напјиси*. Београд: Српска академија наука и уметности – Музеј Српске православне епархије будимске – Институт за српски језик САНУ – ЈП „Службени гласник“, 2012.
- Дрљача, Душан. Лично име као ознака етничког идентитета. *Етнoлошке свеске*, 9 /1988/, 73–80.
- Дрљача, Душан. Гробља Срба у дијаспори као сведочанство савремених етничких процеса. Београд: *Етнoантрополошки проблеми*, 7 /1990/, 67–73.
- Бинђић, Марија, Данијела Радоњић. Епитафи на саборном гробљу у Сентандреји као важан извор за антропонимијска проучавања. *Исходишта* 1 /2015/, Тимишвар – Ниш, 383–391.
- Караџић, Ст. Вук. *Српске народне пјесме* (Књига друга, у којој су пјесме јуначке најстарије). Београд: Нолит, 1975 (Беч, 1845).
- Милатовић, Јулијана. Прилог познавању лексике српских говора у Мађарској. *Прилози проучавању језика* 19 /1983/, 149–177.
- Петровић, Наталија. Микропонимија неких српских насеља у Мађарској (рађено под руководством проф. Драгољуба Петровића). *Прилози проучавању језика* 10 /1974/, 143–147.
- Петровић, Наталија. Патронимија неких српских насеља у Мађарској. *Прилози проучавању језика* 12 /1976/, 119–137.
- Радић, Јованка. О формацијама са суфиксом *-ица* и антропонимом у основи (дијалектолошки, ономастички, логичко-граматички и „феминистички“ аспект). *Пушчеви и дамјети дијалекатске лексикографије*. Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2013, 283–294.
- Степановић, Предраг. *Говори Срба у Мађарској*. Будимпешта: Самоуправа Срба у Мађарској, 2000.
- Стефановић Е., Димитрије. Из микропонимије Сентандреје. *Ономастолошки прилози* VI /1985/, 185–190.
- Стефановић Е., Димитрије. Епитафи у српским црквама и портама у Сентандреји, у: *Сентандрејски зборник САНУ*, I. Београд: Српска академија наука и уметности, 1987, 309–328.
- Стефановић Е., Димитрије. Из микропонимије насеља са српским живљем у околини Будимпеште. *Јужнословенски филолог* XLIX /1993/, 175–186.

СТЕФАНОВИЋ Е., Димитрије. Из микропонимије Чипа. *Етимографија Срба у Мађарској*, бр. 4, Будимпешта, 2003, 79–84.

*

FERCSIK, Erzsébet. The Traditional and Modern Forms of Hungarian Female Matrimonial Names. *Atti del XXII Congresso Internazionale Antroponomastica*. Edited by Maria Giovanna Arcamone, Donatella Bremer, Davide De Camilli and Bruno Porcelli. Ets Edition, 2010; <http://nevtan.arts.unideb.hu/nevtan/informaciok/pisa/fe-a.pdf>

Jovanka Radić

ABOUT NAMING PRACTICES OF THE SERBS IN HUNGARY

Summary

The paper presents an overview of the state-of-the-art of onomastic studies on Serbs in Hungary. Special attention is paid to the influence of the Hungarian model of expressing the identity of deceased wives/spouses (e.g. *Básits Dobrimirné* : Básits /serb. *Bašić/ Dobrimir*), as found in the inscriptions in the Latin alphabet on the tombstones at the Cathedral Cemetery in Szentendre. Among other things, this phenomenon is taken as an illustration of possible research perspectives on the onomastic structure formed through the joint action of two genetically diverse and typologically distinct linguistic systems. However, it is highlighted that due to the widespread urbanization and an increasingly massive transition of the remaining Serbs to the majority language, i.e. Hungarian, the most urgent task is to collect and linguistically analyze the preserved onomastic materials by interviewing few remaining native speakers of the Serb language in Hungary.

Keywords: Serbs in Hungary, Serb language, anthroponymy, name formula, identifying women by husband's name, bilingualism